

Rezumat

Cultura și relațiile dintre diferitele grupuri etno-culturale au un efect trans-sectorial și prin urmare ocupă un rol important în realizarea obiectivelor sociale și economice ale planurilor de dezvoltare. Prezentul document își propune să contribuie la crearea cadrului pentru *îmbunătățirea dialogului interetnic*, prin dezvoltarea de *politici locale* de promovare a colaborării interetnice și *valorificare a diversității etnice și religioase* în Cluj-Napoca.

Importanța valorificării diversității locale

Recunoașterea acestei diversități culturale și valorificarea acesteia în viitor motivează necesitatea elaborării, adoptării și promovării unor politici specifice contextului local, care să o pună în valoare. Cu toate că diversitatea este *o valoare în sine*, valorificarea acesteia are și dimensiuni de natură economică și socială, prin care *contribuie la dezvoltarea locală durabilă*. Definiția diversității culturale este încă un subiect dezbătut. S-au identificat totuși o serie de componente precum multiculturalitate, diversitate lingvistică, etnodiversitate, drepturi culturale, diversitate a religiilor, credințelor și obiceiurilor. În consecință, diversitatea culturală presupune o abordare integratoare în domeniile politicului, economicului, socialului și legalului.

Ca urmare, prezentul document cuprinde o serie de recomandări privind **valorificarea diversității culturale** a Clujului în vederea susținerii proceselor de dezvoltare locală. Principalele recomandări sunt:

1. Asumarea și definirea unei **identități multiculturale** a orașului și promovarea acesteia prin intermediul tuturor canalelor de comunicare;
  2. Înființarea unui **Consiliului Consultativ** în domeniul multiculturalității, care să includă reprezentanți de marcă ai diferitelor etnii ce se regăsesc în oraș;
  3. Încurajarea și promovarea **parteneriatelor** între instituțiile publice, private, organizații neguvernamentale în diferite domenii de activitate: educație, cultură, turism etc.;
  4. Organizarea de **evenimente** cu caracter multicultural, elaborarea în acest scop a unei agende pe termen scurt și mediu;
  5. Valorificarea potențialului multicultural al orașului pentru a încuraja **turismul cultural**;
- Conștientizarea problematicii **romilor** ca o componentă a potențialului multicultural al orașului.

Introducere

Cluj-Napoca este un oraș cu o importantă tradiție multiculturală. Acest centru urban se remarcă prin prezența cultelor religioase creștine ortodoxă (69,20%), reformată (12,19%), greco (5,81%) și romano-catolică (5,52%), penticostală (2,60%), baptistă (1,19%), unitariană (1,06%), adventistă (0,31%), dar și mozaică (0,07%) și musulmană (0,12%). Prezența acestor comunități religioase este completată de o diversitate etnică, prin prezența populației de etnie română (79,39%), maghiară (18,96%), roma (0,95%), germană (0,23%), evreiască (0,07%), greacă (0,05%), ucraineană (0,05%), armeană, arabă și chineză¹. În ultimii ani, Clujul înregistrează o creștere a numărului de azilanți, refugiați, migranți dar și a numărului de angajați ai unor firme internaționale.

Recunoașterea acestei diversități culturale și valorificarea ei în viitor motivează necesitatea elaborării, adoptării și promovării unor politici specifice contextului local care să pună în valoare diversitatea. Cu toate că *diversitatea este o valoare în sine*, valorificarea acesteia are și dimensiuni

---

¹ Datele statistice provin din Recensământul populației din anul 2002.

de natură economică și socială, prin care *contribuie la dezvoltarea locală durabilă*. În consecință, diversitatea culturală presupune o abordare integratoare în domeniile politicului, economicului, socialului și a celui normativ.

România a făcut progrese deosebite în ceea ce privește protejarea minorităților etnice. Legislația românească s-a îmbogățit cu o serie de prevederi care sunt menite să protejeze minoritățile și să le sprijine în păstrarea identității și tradițiilor. În această atmosferă generală de relaxare a relațiilor interetnice, de acceptare și promovare a diversității, exemplul negativ al Clujului devenea cu atât mai proeminent.

Alegerile locale din 2004 au adus schimbări majore la nivelul primăriei municipiului Cluj-Napoca. Implicațiile acestei schimbări pentru diversitatea etnică din oraș sunt foarte importante. Pentru prima dată după 12 ani, discursul autorităților locale s-a îndepărtat de notele ultranaționaliste, permițând minorităților să se simtă parte integrantă a comunității locale. Cu toate acestea, participarea minorităților la viața comunității este încă timidă. După această lungă perioadă de excludere, în care minoritățile și-au creat propriile mecanisme și instituții de participare socială, este nevoie de o inițiativă comună a actorilor locali – autorități publice, organizații neguvernamentale, organizațiile minorităților etnice – pentru a depăși neîncrederea, pentru a asigura implicarea minorităților în viața comunității locale și pentru a promova respectul pentru valorile diversității.

Prin acest document ne propunem identificarea componentelor necesare pentru dezvoltarea unor politici publice locale prin care diversitatea culturală a municipiului Cluj-Napoca poate fi valorificată în vederea susținerii proceselor de dezvoltare actuale.

Analiza situației curente

Literatura de specialitate propune trei modele normative de abordare a relațiilor dintre majoritate și minoritate. Acestea sunt: modelul asimilaționist, modelul diferențialist și modelul multicultural.

Modelul *asimilaționist* presupune „încorporarea minorităților în majoritate” prin renunțarea completă la limba proprie, tradiții, valori culturale și sociale și internalizarea celor specifice grupului/populației majoritare. Individul este responsabil pentru asumarea acestei sarcini, statul fiind implicit degrevat de responsabilitatea de a acomoda preferințe și valori specifice unui anume grup. Acest model presupune că prin internalizarea limbii/valorilor/tradițiilor specifice grupului majoritar se exclude orice șansă de conflict.

Al doilea model este cel *diferențialist*, în cadrul căruia contactele dintre grupul majoritar și cel/cele minoritar/e sunt reduse la minimum, presupunând astfel „coabitarea” între grupuri care se întâlnesc doar rareori. Statul nu-și asumă nici în acest caz responsabilitatea de acomoda a limbii/preferințelor/valorilor specifice, însă permite existența unor instituții paralele.

Modelul *multiculturalist* propune o abordare nuanțată între cele două enunțate mai sus, prin acceptarea legitimității și a potențialului adus prin asumarea diversității grupurilor etnice. Acest model consideră că există posibilități de facilitare a participării grupurilor la viața publică în așa fel încât să se acomodeze limba/preferințele/valorile specifice fiecărui grup. Participarea grupurilor la viața publică este, din perspectiva acestui model, elementul cheie de restructurare și îmbogățire a vieții comunitare și implicit de eliminare a conflictelor. Rolul instituțiilor publice este diversificat și îmbunătățit prin încurajarea creativității în vederea dezvoltării de combinații organizaționale adecvate nevoilor specifice ale comunităților locale.

Desigur, aceste modele teoretico-normative sunt dificil de regăsit în practică în forma lor pură. Ele sunt utile însă în structurarea politicilor caracteristice de o manieră strategică, având în vedere consecințele pe termen mediu și lung ale contribuției fiecărui grup etnic la viața comunității în care activează. Din perspectiva legalității, legislația actuală creează contextul pentru adoptarea politicilor multiculturale la nivel local.

Conform *Constituției României*, minorităților le este garantat dreptul de a-și păstra, dezvolta și exprima identitatea etnică, culturală, lingvistică și religioasă, prin Art. 6 (1). De asemenea, Art. 4 (2) precizează egalitatea tuturor cetățenilor României indiferent de naționalitatea, rasa, etnia, religia sau limba lor.

Prin ordonanța guvernamentală nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, devenită ulterior legea nr.48/2002, se definește discriminarea și se prevede sancționarea acesteia. În acest scop, conform legii, se înființează un organism numit Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării care are ca scop supravegherea respectării prevederilor legislației anti-discriminare.

Ordonanța de urgență 22/1997 privind administrația publică locală a introdus câteva schimbări importante în ceea ce privește folosirea limbilor minoritare în administrația publică. Legislația este aplicabilă în acele unități teritorial-administrative în care cel puțin 20% din populație aparține unei comunități minoritare. Actul susține utilizarea semnelor și inscripțiilor bilingve, folosirea limbilor minoritare în comunicarea cu autoritățile locale, atât în scris, cât și în comunicarea orală, publicarea în limbile minorităților a anunțurilor de interes general de către autoritățile locale, folosirea limbilor minorităților în timpul ședințelor consiliilor locale sau județene dacă cel puțin o treime din numărul membrilor consiliului aparțin unui grup minoritar (traducerea în limba română trebuie oferită) și utilizarea limbilor minorităților în justiție.

Legea administrației publice locale adoptată în 2001 include noi prevederi privind utilizarea limbii materne în administrație: în zonele unde minoritățile constituie 20% din populație, toate deciziile cu caracter de reglementare adoptate de către consiliile locale trebuie publicate și în limba maternă, iar deciziile individuale vor fi traduse la cerere. Similar, dacă reprezentanții minorității constituie mai mult de 1/3 din totalul numărului de reprezentanți ai consiliului local, ședințele pot fi ținute în română sau în limba maternă și trebuie asigurată prezența unui interpret. În spiritul principiilor multiculturale, adoptarea unei strategii de comunicare în mai multe limbi produce beneficii de ordin social și economic. În cazul Clujului, comunicarea autorităților locale în diverse limbi poate contribui la facilitarea, de exemplu, a participării întreprinzătorilor străini sau a cadrelor didactice și studenților străini în procesele decizionale locale.

Educația în limba minorităților în școlile publice din România este o altă componentă importantă a legislației, recunoscută de *Legea învățământului* din 1995 . Problema referitoare la utilizarea limbii maghiare în educația publică a fost îndelung dezbătută în ultimii ani. Legea educației și amendamentele sale prevăd dreptul la educație în limba maternă la toate nivelele și toate formele de învățământ.

Necesitatea tratării în mod diferențiat a problematicii minorităților naționale, în funcție de problemele specifice cu care se confruntă, apare în legislația românească odată cu adoptarea *Strategiei Guvernului României de Îmbunătățire a Situației Romilor*, în 2001. Strategia reprezintă prima inițiativă guvernamentală care abordează comprehensiv problemele minorității romă, prevăzând măsuri pentru zece direcții de acțiune: dezvoltarea comunității și administrației publice, locuințe, securitate socială, sănătate, economie, justiție și ordine publică, protecția copilului, educație, cultură și culte, comunicare și participare civică. Recent, Strategia a fost completată și modificată prin Hotărârea de Guvern 515/19.04.2006.

Astfel, în ceea ce privește capitolul de dezvoltare a comunității și administrației publice, strategia prevede: "Organizarea la nivel local/ județean a unor grupuri de lucru mixte alcătuite din reprezentanți aleși ai comunității respective, ai structurilor descentralizate ale administrației centrale, ai organizațiilor neguvernamentale ale romilor și ai minorității romilor, în vederea evaluării principalelor nevoi ale comunităților de romi și aplicării programelor de sprijinire a acestora". Un alt punct al aceluiași capitol recomandă "Dezvoltarea colaborării dintre structurile administrației publice și organizațiile neguvernamentale ale romilor, pe bază de parteneriat; includerea liderilor

comunităților de romi în procesul de luare a deciziilor administrative locale care afectează comunitatea de romi”.

Constituția și Legea Electorală garantează reprezentarea minorităților în Camera Deputaților, prin prevederile care acordă un loc de deputat pentru organizațiile fiecărei minorități naționale recunoscute oficial, dacă obțin cel puțin 5% din numărul de voturi necesar pentru un mandat în Camera Deputaților.

În iunie 2002 a fost promulgată legea privind *Statutul Polițistului*, care prevede includerea unor persoane care vorbesc limba respectivei minorități în structurile poliției în unitățile administrativ teritoriale în care cel puțin 20% din populație aparține unei comunități minoritare.

Cadrul legal existent în România furnizează elemente generale în vederea adoptării de politici multiculturale. Acest aspect este important nu doar pentru facilitarea participării la viața publică a minorităților etnice existente, dar și în vederea acțiunilor pro-active legate de politicile de migrație, la grupurile stabilite în România în ultimii ani.

Obiectivele politicilor multiculturale

Prin acest document ne propunem identificarea unor mijloace cu ajutorul cărora autoritățile locale pot dezvolta politici publice prin care diversitatea culturală a municipiului Cluj-Napoca să fie valorificată în vederea susținerii proceselor de dezvoltare locală. Acest studiu se bazează pe asumția conform căreia tradiția multiculturală a Clujului este o *valoare* care trebuie cultivată pentru a evita apariția sentimentului de izolare socială a anumitor grupuri culturale și/sau etnice, precum și pentru a *transforma diversitatea culturală în factor de dezvoltare durabilă*.

Clujul este format dintr-un conglomerat de comunități culturale *paralele* (etnice, lingvistice, religioase) între care există puțină comunicare. Diverse motive (istorice, politice, printre altele) au dus în timp la situația existentă, situație care nu mai corespunde cerințelor de dezvoltare locală a orașului. Pentru a răspunde contextului de pluralitate culturală la nivel local, dorim identificarea unui set de măsuri care pot adresa în mod eficient problemele de comunicare între grupurile culturale și etnice la nivelul Clujului.

Măsurile specifice abordării multiculturale a diversității depind de conceptul de multiculturalism aplicat. Astfel, literatura de specialitate distinge între trei concepte multiculturale. Prima accepțiune este una *demografică*, prin care diversitatea este identificată prin descrierea criteriilor care caracterizează contextul social relevant pentru procesul de politici publice la nivel local. A doua accepțiune este una de *natură politică* și se referă la acele măsuri și politici specifice ale autorităților locale care sunt menite să adreseze nevoile specifice contextului divers. Cea de a treia accepțiune, și cea mai controversată, este de *natură ideologică*, conform căreia diversitatea culturală este o valoare socială în sine. Ca urmare, este necesară recunoașterea drepturilor individuale și de grup ca fiind fundamentale pentru prezervarea culturii și tradițiilor diferitelor grupuri etnice.

Indiferent de concepția de diversitate adoptată, măsurile de natură multiculturală urmăresc una sau mai multe dintre următoarele scopuri:

- *Prezervarea identității culturale* – cuprinde acele drepturi, definite prin lege, care asigură libertatea de exprimare și manifestare a valorilor culturale și lingvistice ale tuturor grupurilor existente la nivelul comunității.
- *Asigurarea justiției sociale* – constă în garantarea egalității de șanse și dreptului tuturor la tratament egal indiferent de rasă, etnie, cultură, religie, limbă, gen și locul de origine.

- *Promovarea echității interculturale* – implică adoptarea unor măsuri menite să întărească sentimentul de justiție între culturi.
- *Îmbunătățirea performanței economice* – dezvoltarea și valorificarea aptitudinilor și a talentelor tuturor, indiferent de origini.

La nivelul politicilor publice, promovarea multiculturalității și a comunicării între diferitele comunități culturale vizează elaborarea, adoptarea și promovarea unor principii specifice contextului local care să susțină procesele de dezvoltare locală. În acest sens, identificăm cinci domenii principale în cadrul cărora autoritățile publice locale pot adopta măsuri cu scopul valorificării caracterului multicultural al Clujului. Aceste principii sunt:

1. *Necesitatea prezervării tradițiilor și specificului diferitelor culturi.*
  - a. recunoașterea oficială a culturilor locale incluzând aici și pe cele ale minorităților;
  - b. garantarea accesului persoanelor/comunităților la cultura proprie;
  - c. protejarea și promovarea instituțiilor culturale.
2. *Conservarea limbii tuturor comunităților lingvistice.*
  - a. asigurarea unui cadru instituțional în scopul creării și susținerii învățării în limba maternă;
  - b. facilitarea utilizării limbi materne în relațiile cu autoritățile locale;
  - c. asigurarea accesului la informații în limba minorităților prin dezvoltarea și susținerea unor servicii audiovizuale.
3. *Facilitarea comunicării interculturale.*
  - a. promovarea consumului de servicii culturale diverse;
  - b. asigurarea pluralismului serviciilor de informare;
  - c. susținerea evenimentelor culturale interculturale;
  - d. promovarea participării membrilor comunității locale la evenimente interculturale.
4. *Adoptarea educației multiculturale.*
  - a. elaborarea și aplicarea unor planuri de educație multiculturală în sistemul de învățământ formal;
  - b. susținerea serviciilor de informare interculturală a organizațiilor neguvernamentale;
  - c. diversificarea sistemelor de instruire pentru adulți.
5. *Dezvoltarea serviciilor culturale.*
  - a. stimularea creației artistice în rândul tuturor culturilor locale;
  - b. formarea unor ateliere de creație artistică multiculturale.

Adoptarea acestor principii în elaborarea politicilor de dezvoltare locală contribuie la creșterea gradului de integrare socială a diferitelor culturi și minorități, care la rândul ei facilitează valorificarea resurselor locale pentru promovarea unei dezvoltări durabile.

Principalele probleme

Problemele cu care se confruntă comunitatea clujeană din punct de vedere al relațiilor dintre grupurile etnice pot fi împărțite astfel:

I. Probleme de ordin instituțional

A) La nivel de instituții publice locale

- a) lipsa unei *viziuni* multiculturale la nivelul autorităților locale. Multiculturalismul este considerat doar de dată recentă de autoritățile locale ca având o contribuție la dezvoltarea comunității.
- b) lipsa de *specialiști* în domeniu în cadrul autorităților publice locale. Această nevoie se referă atât la specialiști pe probleme multiculturale în general, dar și la specialiști pe problemele unor comunități specifice, unde un aspect important este cel al nevoii de specialiști pe problemele specifice minorității roma.
- c) *comunicare deficitară* a autorităților locale cu minoritățile și pe probleme de interes comun. Importantă aici este lipsa de materiale informative în limbile minorităților/sau în limbi de circulație internațională. Surse de informație care se impun a fi diversificate sunt: pagina web, ziarul primăriei, editarea unor broșuri cu informații necesare, rezumate ale legislației specifice pentru minorități, afișierele cu informații publice.
- d) lipsa unor mecanisme de *cooptare* a minorităților cu pondere numerică redusă ale căror contribuții la îmbogățirea vieții comunității sunt astfel trecute cu vederea.
- e) capacitate instituțională scăzută de a utiliza *resursele* existente în domeniul non-profit în vederea facilitării dialogului. Există limite în înțelegerea punctelor de vedere și a constrângerilor reciproce asupra activității specifice.

B) La nivelul relațiilor între minorități și între minorități și majoritate

- a) ca relații formale la nivel de organizații
  - i. contacte relativ reduse între organizațiile active în cadrul diferitelor grupuri minoritate.
  - ii. acces limitat la resurse financiare interne și externe necesare unor acțiuni culturale comune.
- b) informale
  - i. pierderea în timp a interesului pentru colaborare datorată acțiunilor punctuale, limitate.

II. Probleme de percepție reciprocă, existente atât între majoritate și minorități, cât și între grupurile minoritare:

- a) fragmentarea populației după criteriile etnice.
- b) lipsa de informare cu privire la valori/tradiții comune.
- c) existența stereotipurilor și a prejudecăților cu privire la grupurile ce co-exista în același spațiu geografic.

Recomandări

1. *Asumarea și definirea unei identități multiculturale a orașului și promovarea acesteia prin intermediul tuturor canalelor de comunicare*

1.1. Evaluarea periodică a situației prin realizarea unei **cercetări sociologice** pentru a analiza starea relațiilor interetnice din Cluj-Napoca precum și acele domenii care necesită intervenție.

1.2. Elaborarea unei **strategii de comunicare** și asumare a identității multiculturale a orașului.

1.3. Lansarea unei **campanii de promovare a mesajului multicultural** pe toate canalele de comunicare (ziarul, website-ul primăriei etc).

2. *Înființarea unui Consiliul Consultativ în domeniul multiculturalității, care să includă reprezentanți de marcă ai diferitelor etnii care se regăsesc în oraș*

Identificarea și cooptarea unor reprezentanți de marcă, recunoscuți și apreciați de comunitatea clujeană. Crearea unui **Consiliu Multicultural Consultativ** al Primăriei, format din acești reprezentanți de marcă ai grupurilor etnice din municipiu. Rolul acestui consiliu este de a elabora strategia Primăriei de promovare a multiculturalismului prin formularea de propuneri și recomandări și prin avizarea hotărârilor Consiliului Local în probleme care țin de competența Consiliului Multicultural Consultativ.

3. *Încurajarea și promovarea parteneriatelor între instituțiile publice, private, organizații neguvernamentale în diferite domenii de activitate: educație, cultură, turism*

3.1. **Inițierea** periodică a unor întâlniri multisectoriale (instituții publice, organizații non-guvernamentale, sectorul de afaceri) pentru **armonizarea** eforturilor de acomodare a diversității etnoculturale.

3.2. **Încurajarea parteneriatelor** în domeniile identificate de analiza SWOT ca fiind în mod preponderent domenii de segmentare pe criterii etnice: *cultură, mediul asociativ și învățământ*, valorizarea în cadrul proiectelor finanțate de Consiliul Local prin acordarea în grila de evaluarea a unui punctaj care să promoveze aceste inițiative.

3.3. Alocarea unui buget care să încurajeze **co-finanțarea** proiectelor europene care promovează multiculturalismul și promovează parteneriatele multiculturale pe domeniile identificate ca fiind prioritare în vederea valorificării potențialului multicultural al municipiului.

4. *Organizarea de evenimente cu caracter multicultural*

4.1. Realizarea unei **publicații** reprezentative care să ilustreze potențialul multicultural al orașului.

4.2. La recomandarea Consiliului Consultativ, patronarea de **evenimente** de mare vizibilitate la care să participe instituții educaționale, culturale aparținând comunităților etnice care se regăsesc pe teritoriul orașului (teatre, biserici, centre culturale, edituri, școli, instituții de mass - media etc.).

4.3. Sărbătorirea multiculturalității, prin identificarea unei **zile** dedicate multiculturalității orașului.

5. *Valorificarea potențialului multicultural al orașului pentru a încuraja turismul cultural*

5.1. Realizarea de **materiale** de promovare a orașului și organizarea de acțiuni turistice în cadrul oficiului de turism propus în strategia de dezvoltare a turismului, care să valorifice potențialul multicultural al municipiului.

5.2. Îmbunătățirea **vizibilității monumentelor**, a clădirilor istorice prin semnalarea corespunzătoare a semnificației acestora.

6. *Conștientizarea problematicii romilor ca o componentă a potențialului multicultural al orașului*

6.1. Angajarea unui **expert de etnie roma** în acord cu *Strategia Guvernului de Îmbunătățire a Situației Romilor*.

6.2. Identificarea și **promovarea** resurselor umane și organizaționale aparținând **rome** din municipiu.

6.3. Înființarea unei instituții sau a unor secții în cadrul instituțiilor existente de **promovare** a etniei romilor (un muzeu al romilor etc.).

Resursele instituționale ale multiculturalității

Teatrul Național și Opera Română de Stat. Teatrul Maghiar de Stat Cluj, Opera Maghiară de Stat este cea mai veche companie teatrală de limba maghiară, înființată în anul 1792. Majoritatea spectacolelor, jucate în limba maghiară sunt traduse simultan în limba română.

Teatrul de păpuși Puck realizează spectacole pentru copii atât în limba română, cât și în limba maghiară.

Alte *instituții publice* de cultură: Muzeul Național de Artă, Muzeul Național de Istorie, Muzeul Etnografic al Transilvaniei, Biblioteca Central Universitară „Lucian Blaga”, Filiala Bibliotecii Academiei Române, Biblioteca Județeană „Octavian Goga”, Filarmonica de Stat Transilvania.

Universitatea Babeș-Bolyai, care a adoptat ca principală direcție de dezvoltare multiculturalismul, având în rândurile sale studenți respectiv cadre didactice de etnie română, maghiară, germană, și de data mai recentă și ai etniei romilor.

Alte instituții de învățământ superior (Universitatea de Artă și Design, Academia de Muzică „Gheorghe Dima”, Universitatea Tehnică Cluj-Napoca, Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară, Universitatea de Medicină și Farmacie „Iuliu Hațieganu”, Institutul Teologic Protestant Cluj, Universitatea Sapientia).

Instituții de învățământ preuniversitar cu predare în limba română, cu predare în limba maghiară (Liceul Teoretic *Báthory István*, Liceul Teoretic *Apáczai Csere János*, Liceul Brassai Sámuel), precum și instituții de învățământ preuniversitar cu predare în mai multe limbi (de exemplu: Colegiul Național „George Coșbuc” – clase cu predare în limba română și clase cu predare în limba germană; Liceul Teoretic „Onisifor Ghibu” – clase cu predare în limba română și clase cu predare în limba maghiară).

Edituri și reviste de literatură și cultură – existența editurilor, revistelor de literatură și cultură, ziare atât de limbă română (cotidiene, reviste, printre care Steaua, Tribuna, Apostrof, Echinox), cât și în limbi ale minorităților (maghiară) (printre care Szabadság, Krónika, Korunk, Helikon, Művelődés).

Studioul regional Cluj al TVR, cu emisiuni în limba română, în limba maghiară, precum și în limbile altor minorități.

Instituții religioase și fundații cu activități de interes social și comunitar ale acestora – prezența și funcționarea în Cluj-Napoca a multiple culte religioase: ortodox, greco-catolic, romano-catolic, protestante, neo-protestante, mozaică etc.

Institute ale *Academiei Române* în Cluj: Institutul de Istorie „George Bariț”, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu”, Arhiva de Folclor a Academiei Române.

Organizații nonguvernamentale, asociații, centre culturale: Asociația pentru Dialog Interetnic, Fundația *Max Weber*, *SACRI*, Centrul de Cercetare a Relațiilor Interetnice, Centrul de documentare pentru multiculturalism „*Ion Aluaș*”, Fundația *Civitas*, Fundația *Tranzit*, Fundația *Transindex*, *PATRIR*, *Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi*, *Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală* etc.

Organizații nonguvernamentale ale diferitelor minorități etnice: *Kolozsvár Társaság* (Asociația *Kolozsvár*), *Erdélyi Múzeum Egyesület* (Societatea Muzeului Ardelean), *Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület* (Societatea Maghiară de Cultură din Transilvania), *Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság* (Societatea Maghiară Tehnico-Științifică din Transilvania), *Erdélyi Magyar Civil Szervezetekért Alapítvány* (Fundația pentru Organizații Neguvernamentale din Transilvania), *Heltai Gáspár Könyvtári Alapítvány* (Fundația Bibliotecară *Heltai Gáspár*), *Kolozsvári Magyar Diákszövetség* (Uniunea Studentească Maghiară din Cluj), Forumul Democrat al Germanilor din România, Filiala Cluj, Federația Comunităților Evreiești din România, Filiala Cluj, Fundația *Wasdass*, Asociația *Amare Phrala*, Asociația Studenților *Romi Romano Suno* etc.